

ИЗВОРНИ НАУЧНИ РАД

УДК 343.36(497.11)

Наташа Делић

Правни факултет Универзитета у Београду

КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ПРАВОСУЂА У СВЕТЛУ ИЗМЕНА И ДОПУНА ИЗ 2009. ГОДИНЕ

У раду, аутор разматра новине које су у групу кривичних дела против правосуђа унесене Законом о изменама и допунама Кривичног законика који је донет 2009. године. У питању су следеће измене и допуне: код неких кривичних дела дошло је до прописивања тежих казни, код појединих кривичних дела извршене су одређене техничке и термилошке корекције, и прописана су два нова кривична дела, недозвољено јавно коментарисање судских поступака (чл. 336а КЗ) и ометање правде (чл. 336б КЗ). У раду, посебна пажња је посвећена анализи битних обележја бића кривичног дела недозвољеног јавног коментарисања судских поступака и кривичног дела ометања правде. Поводом појединих питања која се у раду критички разматрају, аутор износи закључке који су поткрепљени одговарајућим аргументима.

Кључне речи: Кривични законик Србије из 2006. године; Закон о изменама и Допунама Кривичног законика Србије из 2009. године; Кривична дела против правосуђа; Кривично дело недозвољеног јавног коментарисања судских поступака; Кривично дело ометања правде.

I

На самом почетку људске историје, као што је познато, судова није било. У давна времена, када је друштво настајало и када је као свесна људска заједница чинило прве кораке у свом уобличавању, свакако, не треба тражити било какве трагове тзв. историјских институција, међу којима је и судство. Наиме, све те институције, укључујући и судство, настале су много касније. Пролазиле су хиљаде година развоја и сазревања производних снага и људске културе, током којих су се стварали услови за политичку организацију друштва.

У условима колективног живота, друштво није познавало неједнакост, нити је поседовало друштвену организацију која би била изнад њега, или бар ван његовог домашаја. Чланови дифузног друштва сами су уређивали све своје односе и то, првенствено, навикама и обичајним правилима. Сходно томе, може се рећи да су основни регулатор друштвеног живота била правила понашања која су стварана током дугог искуства. У том периоду, није било писмености, према томе, ни писаних правила ни закона.

Тек, са настанком државе, функција посредовања и арбитража, суђења, изрицања и извршавања санкција и других мера принуде, постепено се издваја од осталих друштвених функција у посебну функцију што је, наравно, било праћено и настајањем посебних органа који ће се том функцијом бавити. Сходно реченом, могло би се закључити, да је суд у данашњем смислу речи настао заједно са државом која је у одређеном историјском тренутку на себе преузела да уређује друштвене односе. Током датог историјског процеса, међутим, суђење није тако брзо постало државна функција јер се доста дуго одржало у свом примарном облику, као инструмент аутономног уређивања конкретних односа путем обичајних правила.¹

Све у свему, судство је веома стара институција чији су корени далекосежни и оно је по природи ствари недељиво од историје друштва, државе, политике и друштвеног система. Иако је, при томе, било у сенци политичке и извршне власти, судство је увек пратило и одражавало дате друштвене односе.

Пратећи друштвени развој, и само судство се развијало тако што је у складу са потребама актуелних друштвених односа мултиплицирало своје структуре. Временом, дошло је до умножавања судске надлежности, повећања апарата, усавршавања поступка, увођења вишестепене и инстанционе контроле и формирања специјалних и посебних судова.²

Историјски посматрано, од самог настанка државе судство се сматрало као главно и основно јавно добро и, да би се обезбедило његово правилно и несметано функционисање, инкриминисани су различити облици понашања који би с обзиром на своју

¹ Како се наводи, „судска функција, у смислу функције расправљања и отклањања спорова између припадника једне исте државе, једна је од најстаријих државних функција, док је судска власт као државна институција новијег датума“. – Р. Марковић, *Уставно право*, Београд 2010, 507.

² Вид. Ј. Трајковић, *Суд и правосуђе*, Београд 1975, 16–36; Р. Марковић, (2010), 508.

природу били подобни да дато функционисање онемогуће, односно у већој или мањој мери угрозе. Једном речју, држава је та која је у циљу заштите свог непосредног интереса у највећој мери допринела настанку кривичних дела против правосуђа, а како се судство развијало, умножавао се и систем кривичних дела против правосуђа, јер је држава у све већој мери настојала да обезбедни не сметано реализовање сваке појединачне етапе у остваривању правосудне функције.³ Према томе, сасвим је јасно да, како се истиче, „ако се држава као носителница правног поретка не би сама старала о томе да се пословање судова и управних власти извршава без погрешака, била би онемогућена сврха државног правосуђа“.⁴

Сходно наведеном, неспорно је да су значај и улога правосуђа и данас у сваком друштву вишеструки. Као део система власти, правосуђе је један од механизма за остваривање циљева владајуће класе у датом друштву. Његово нормално функционисање, а посебно обезбеђење извршења одлука правосудних органа, доприноси обезбеђењу постојећег друштвено-економског и политичког система. У остваривању своје функције, правосудни органи обављају различите делатности које су од посебног друштвеног и индивидуалног значаја. При томе, у нашем друштву, функција правосудних органа примарно је управљена на заштиту слобода и права грађана и обезбеђење уставом утврђеног правног поретка наше друштвене заједнице. Све то, указује на велики друштвени значај правосудне функције и потребу да се она не сметано реализује што се, поред осталог, остварује и мерама кривично-правне заштите.⁵

II

Група кривичних дела против правосуђа⁶ је регулисана у глави тридесетој Кривичног законика Србије,⁷ и у складу са

³ Вид. Т. Тарановски, *Историја српског права у немањихкој држави, Историја кривичног права*, књига друга, Београд 1966, 481–482.

⁴ М. Доленц, А. Маклецов, *Систем целокупног кривичног права Краљевине Југославије*, Београд 1935, 231.

⁵ Љ. Лазаревић, *Кривично право Југославије, посебни део*, Београд 1995, 679.

⁶ „Кривична дела против правосуђа позната су још и под називом кривична дела против администрације правосуђа. Овај назив није потпун и не одражава праву природу ових кривичних дела јер се ту не ради о кривичним делима која угрожавају само рад правосудних органа, органа ислеђивања и кривичног гоњења. Групни заштитини објект код свих ових кривичних дела би требало да означи нешто друго. Државна власт је јединствена, али различити

последњим изменама и допунама предвиђеним у Закону о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године,⁸ сада обухвата четрнаест кривичних дела.

Заштитни објект кривичних дела сврстаних у групу кривичних дела против правосуђа је само правосуђе, или тачније речено, несметано обављање правосудне функције.⁹ Како се наводи, појам правосуђа може се узети у ширем и у ужем смислу. У ширем смислу, оно поред судства обухвата и друге државне органе који сарађују са судовима у остваривању правосудне функције, као што су тужилаштва, правобранилаштва, органи унутрашњих послова и правосудна управа. Под правосуђем у ужем смислу, најчешће се подразумева судство, редовно и посебно.¹⁰

Група кривичних дела против правосуђа садржи кривична дела против правосуђа као посебне функције власти, са њеним специфичним задацима, обухватајући при томе првенствено задатке правосуђа у сфери кривичног правосуђа, али такође и задатке у другим гранама правосуђа. Могло би се рећи, да је свим кривичним делима из ове групе заједничко да се ради о поступцима чињења или нечињења којима се спречава или угрожава рад правосудних органа, остваривање њихових задатака, спровођење одређених мера и одлука. Ту, леже и правци кривичноправне заштите, јер оно што се штити овим инкриминацијама јесте првенствено несматан рад правосудних органа, правилно функционисање правосуђа.¹¹

државни органи врше различите функције, а све те функције означавају укупну делатност државе у разним областима. Међутим, посматране у њиховој специфичности, поједине делатности државе се појављују као посебне функције јединствене државне власти које врше посебни државни органи. Свакако, да се вршењем ових кривичних дела непосредно напада на рад оних државних органа који учествују у остваривању правосуђа, али оно што је битно код свих ових кривичних дела, посматраних у целини, то је правосуђе, функција правосуђа која у оквиру јединствене државне власти обухвата и значи нешто више него сам рад администрације правосуђа, односно рад оних органа који учествују у извршавању задатака правосуђа.“ – Ј. Таховић, *Кривично право, посебни део*, Београд 1953, 360.

⁷ Кривични законик – КЗ, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 85/05 и 88/05.

⁸ Закон о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године – ЗИД КЗ, *Службени гласник Р. Србије*, 72/09.

⁹ Вид. З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, посебни део*, Београд 2009, 281.

¹⁰ Љ. Лазаревић, (1995), 679.

¹¹ Вид. Ф. Ваџић, *Кривично право, посебни део*, Загреб 1997, 314.

Из разлога, што од остваривања гарантивне и заштитне функције правосуђа зависи нормално одвијање друштвених и правних односа и њихов развој у оквиру правног поретка и друштвеног система, јасно је да рад правосуђа због свог значаја мора бити обезбеђен кривичноправном заштитом. Но, кривичним делима из ове групе, рад правосуђа се штити не само у погледу његовог нормалног и несметаног одвијања, него и у погледу законитости рада правосудних органа.¹² Једном речју, кривичним делима из ове групе штити се правосуђе, његово нормално, несметано и законито функционисање.

Међутим, треба имати у виду да сва кривична дела предвиђена у овој групи кривичних дела нису управљена само против правосуђа јер се неким делима пружа заштита, не само вршењу правосудне функције, него и правилном функционисању управних, прекршајних и дисциплинских органа. Наиме, ради се о кривичним делима која су уперена против функционисања наведених органа и чије би посебно инкриминисање било крајње нецелисходно јер иако су објекти заштите ових кривичних дела различити, сви се они могу свести на један заједнички *genus*, с обзиром на то да је свим објектима заједничко што се појављују једно добро, правосуђе у ширем смислу.¹³

Као што је напред речено, функција правосуђа је једна од најважнијих функција модерне државе и отуда јој држава посвећује посебну пажњу, а пошто постоје различити облици делатности којима се може угрозити или онемогућити остваривање појединих задатака правосуђа у чијем реализовању учествују различити органи, групу кривичних дела против правосуђа чине међусобно хетерогена кривична дела. Већина кривичних дела из ове групе управљена је непосредно против правосудне функције, односно задатака које у оквиру ове функције врше судови и тужилаштва. Код кривичних дела која су уперена непосредно против судства, преовлађују она које се односе на кривично судство, тј. суђење претпостављеним учиниоцима кривичних дела и изрицање кривичних санкција.

Правилно и несметано функционисање правосуђа је на више начина заштићено кривичним делима из ове групе. Тако, примера ради, неким инкриминацијама су обухваћене оне делат-

¹² Ж. Јовановић, *Кривично право, посебни део*, Београд 1979, 219.

¹³ Група аутора, редактор Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног закона Србије*, Београд 1995, 602.

ности које су управљене на онемогућавање одређених правосудних органа да врше своје законом предвиђене функције. Другим кривичним делима, штити се нормално и несметано обављање правосудних задатака јер извршењем ових кривичних дела, правосудни органи нису онемогућени да врше своје функције, али је то вршење отежано јер се доводе у заблуду или ометају у свом раду, а што се може негативно одразити на ефикасност и законитост одлучивања. Најзад, појединим кривичним делима из ове групе штите се одлуке правосудних органа, што у исто време значи и заштиту ауторитета правосуђа. Сходно томе, у теорији је присутна подела кривичних дела против правосуђа с обзиром на природу нарушавања правосудних функција, односно њихову садржину.¹⁴ У том смислу, сматра се да постоје следеће подгрупе кривичних дела против правосуђа: кривична дела онемогућавања вршења функције правосуђа; кривична дела ометања вршења функције правосуђа и кривична дела непоштовања одлука правосудних органа.¹⁵ У прву подгрупу кривичних дела против правосуђа, спадају: непријављивање припремања кривичног дела (чл. 331. КЗ); непријављивање кривичног дела и учиниоца (чл. 332. КЗ) и помоћ учиниоцу после извршеног кривичног дела (чл. 333. КЗ). У другу подгрупу, спадају: лажно пријављивање (чл. 334. КЗ), давање лажног исказа (чл. 335. КЗ), спречавање и ометање доказивања (чл. 336. КЗ); повреда тајности поступка (чл. 337. КЗ) и надриписарство (чл. 342. КЗ). У трећу подгрупу, спадају следећа кривична дела: побуна лица лишених слободе (чл. 338. КЗ), бекство и омогућавање бекства лица лишеног слободе (чл. 339. КЗ), неизвршење судске одлуке (чл. 340. КЗ) и противзаконито омогућавање вршења одређених позива, функција, дужности, послова и делатности (чл. 341. КЗ). У складу са датом систематиком, кривично дело недозвољеног јавног коментарисања судских поступака (чл. 336а КЗ) и кривично дело ометања правде (чл. 336б КЗ), спадали би у кривична дела ометања вршења функције правосуђа.¹⁶

¹⁴ Љ. Лазаревић, (1995), 680. Упор. Група аутора, редактор Љ. Лазаревић, (1995), 720.

¹⁵ Постоје и мишљења, да би унутрашња систематика кривичних дела против правосуђа могла да се сачини и према врсти правосудних органа чији се рад нарушава вршењем појединих кривичних дела. Овакава подела је, међутим, тешко изводљива јер су кривична дела која су предвиђена у овој глави закона тако широко постављена да се практично могу извршити у раду свих органа правосуђа, па чак и оних који се, строго узевши, и не сматрају правосудним органима. – Вид. Д. Атанацковић, *Кривично право, посебни део*, Београд 1981, 499.

¹⁶ Правилно и законито вршење правосудне функције може бити

III

Законом о изменама и допунама КЗ из 2009. године, у групу кривичних дела против правосуђа унесене су следеће измене и допуне: код једног броја кривичних дела дошло је до прописивања тежих казни и то подизањем прописаног посебног минимума казне, или подизањем прописаног посебног максимума казне, или (најчешће) путем обоје, односно, кумулативним прописивањем новчане казне уз казну затвора, код неколико кривичних дела извршене су одређене техничке и термилошке корекције, и прописана су два нова кривична дела: недозвољено јавно коментаришање судских поступака и ометање правде. Ево, о чему је овде реч.

Питање санкционисања, засигурно, спада у ред најважнијих питања кривичног права и криминалне политике јер је по природи ствари непосредно повезано са дефинисањем основних циљева кривичног права као и средстава којима они треба да се остваре. Иако систем санкција у нашем законодавству обухвата четири врсте кривичних санкција, и то: казне, мере безбедности, мере упозорења и васпитне мере, структурално и функционално посматрано, реч је о дуалистичком систему који у основи почива на казнама и мерама безбедности.

У датом контексту, неспорно је да је казна била и остала најважнија кривична санкција која представља законом предвиђену репресивну меру која се с циљем сузбијања криминалитета примењује према учиниоцу кривичног дела, на основу одлуке суда, након спроведеног кривичног поступка. Неопходна претпоставка за примену казне, јесте учињено кривично дело у објективно-субјективном смислу, односно остварено објективно неправо и кривица учиниоца без којих нема ни кажњавања.¹⁷

угрожено или онемогућено не само делатношћу лица која су ван правосуђа, већ и незаконитим поступцима лица која раде у правосудним органима, или других службених лица. У том смислу, заштита правилног и законитог рада правосудних органа остварује се и инкриминацијам из других група, пре свега, кривичним делима против службене дужности (глава XXXIII), међу којима посебан значај имају следећа кривична дела: злоупотреба службеног положаја (чл. 359 КЗ), кршење закона од стране судије, јавног тужиоца и његовог заменика (чл. 360 КЗ), и примање мита (чл. 367 КЗ).

¹⁷ З. Стојановић, *Кривично право, општи део*, Београд 2009, 248. Отуда, није у праву Љ. Лазаревић када наводи да је претпоставка за изрицање казне не само извршено кривично дело већ и кривична одговорност учиниоца. – Вид. Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика Србије*, Београд 2006, 158. Више о овоме, вид. у: Н. Делић, „Општи појам кривичног дела у кривичном

Иако је казна од свог настанка до данас задржала ретрибутивност као једну од својих карактеристика, она је ипак у константној еволуцији која се огледа, како у промени схватања шта је основа њеног оправдања и у чему се састоји њена сврха, тако и у мењању самих врста казни и начина њиховог извршења. Дух кажњавања варира кроз векове и увек је у функцији одређеног времена и средине, владајућих моралних и идејних схватања, доминирајуће филозофије и политике. Казна је увек, у читавој својој историји, у нераскидивој вези са целокупном социјалном структуром сваког друштва и може се историјски пратити и разумети само ако се доведе у везу са државним, филозофским и правним системима свог времена.

Оно што је посебно карактеристично за казну, а није и за друге врсте кривичних санкција јесте да она значи и социјално-етички прекор који друштво упућује учиниоцу кривичног дела.¹⁸ Осим тога, казна је истовремено и подстицај и позив свима да се понашају у складу са захтевима друштва. Међутим, једино казну која је одређена уз уважавање принципа праведности и принципа сразмерности учинилац кривичног дела може прихватити као оправдан социјално-етички прекор. Другим речима, само таква казна може васпитно утицати, како на самог учиниоца кривичног дела, тако и на друге грађане да не чине кривична дела, из чега даље произлази да је у савременом друштву ретрибутивна компонента казне садржински обогаћена кроз принцип праведности и принцип сразмерности и, исто тако, нераскидиво повезана са превенцијом.

Кривично законодавство Србије прихвата систем релативно одређених казни, што значи да се за свако кривично дело прописује казна у одређеном оквиру/распону, тј. одређује се њена доња и горња граница, тзв. посебни минимум и посебни максимум и оставља се суду да у тим законским границама одмери казну. Овај систем прописивања казни, сматра се најсврхисходнијим јер суду даје могућност да у датом случају одмери казну у складу са конкретним околностима и са принципом законитости. Приликом релативног прописивања казни, законодавац при одређивању доње и горње границе казне за поједина кривична дела може да поступи на неки од следећих начина: да пропише посебни минимум и

законодавству Србије“, *Стање криминалитета у Србији и правна средства реаговања*, трећи део, Београд 2009, 223–243.

¹⁸ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика Србије*, Београд 2009, 173; F. Вајић, *Krivično pravo, opći dio*, Zagreb 1980, 404.

посебни максимум казне, да пропише само посебни максимум казне када се као доња граница примењује општи законски минимум казне, да пропише само посебни минимум казне што значи да ће се као горња граница примењивати општи законски максимум казне и, најзад, да у конкретном случају уопште не пропише посебни максимум и посебни минимум казне већ само њену врсту, у ком случају, би се казне одмеравала у границама општег максимума и општег минимума.

Основна карактеристика овако постављеног казненог система је да суд приликом одмеравања казне има веома широка овлашћења, а што је последица, како релативно широко постављених казних оквира, тако и постојања већег броја општих института чија примена суду омогућује модификовање прописане казне. Оправдање за овако широко постављена овлашћења суда, лежи у чињеници да је то засигурно најбољи начин на који се суду даје могућност да казну одмери, узевши у обзир све околности датог случаја, те да у конкретном случају практично реализује законске поставке о сврси кажњавања.¹⁹

Надаље, у ЗИД-у из 2009. године у групи кривичних дела против правосуђа прописују се теже казне за следећа кривична дела: непријављивање кривичног дела или учиниоца (чл. 332. КЗ) – ст. 1, прописани посебни максимум казне затвора до две године се подиже на три године затвора, ст. 2, прописана казна затвора до две године се замењује казном затвора у трајању од шест месеци до пет година и, ст. 3, прописана казна затвора од шест месеци до пет година се замењује казном затвора у трајању од једне до осам година (чл. 141. ЗИД КЗ); помоћ учиниоцу после извршеног кри-

¹⁹ Судско одмеравање казне се по правилу доводи у везу са индивидуализацијом казне. Како наводи З. Стојановић, тај појам се може схватити у ширем, и у ужем смислу. У ширем смислу, представља процес који се одвија, почев од избора казне па до њеног изрицања, па чак и у току њеног извршења, што значи да обухвата и одмеравање казне. У ужем смислу, индивидуализација је један од принципа на основу којег се врши одмеравање казне, а који, пре свега, подразумева упознавање личности учиниоца, и овако схваћена индивидуализација казне је данас с правом критикована. Сходно наведеном, индивидуализација казне схваћена у напред наведеном ширем смислу је појам који је сувишан јер у суштини одговара појму одмеравања казне. – Вид. З. Стојановић, (2009b), 200. Љ. Лазаревић наводи да је индивидуализација поступак избора врсте и мере казне за коју суд сматра да ће се њеним изрицањем и извршењем најбоље остварити сврха кажњавања. Вид. Љ. Лазаревић, (2006), 186. Док, Ф. Бачић, сматра да индивидуализација подразумева да се у законским оквирима учиниоцу изрекне таква казна која ће, што је могуће више, бити прилагођена потребама његове ресоцијализације. – Вид. Ф. Бачић, (1980), 430.

вичног дела (чл. 333. КЗ) – ст. 1, прописана новчана казна и затвор до две године се замењују новчаном казном и затвором до три године и, ст. 2, прописана казна затвора од три месеца до пет година се замењује казном затвора од шест месеци до пет година (чл. 142. ЗИД КЗ); лажно пријављивање (чл. 334. КЗ) – ст. 2, прописана казна затвора од три месеца до три године се замењује казном затвора од шест месеци до пет година (чл. 143. ЗИД КЗ); спречавање и ометање доказивања (чл. 336. КЗ) – ст. 1, прописана казна затвора од шест месеци до пет година се замењује казном затвора од шест месеци до пет година и новчаном казном, ст. 2, прописана новчана казна или затвор до једне године се замењује затвором од три месеца до три године и новчаном казном и, ст. 4, прописана казна затвора до три године се замењује казном затвора од шест месеци до пет година и новчаном казном (чл. 144. ЗИД КЗ); повреда тајности поступка (чл. 337. КЗ) – ст. 2, прописана новчана казна или затвор до једне године се замењује казном затвора до две године, ст. 3, прописана казна затвора до три године се замењује казном затвора од шест месеци до пет година и, ст. 4, прописана казна затвора од шест месеци до пет година се замењује казном затвора од једне до осам година (чл. 146. ЗИД КЗ); бекство и омогућавање бекства лица лишеног слободе (чл. 339. КЗ) – ст. 1, прописана казна затвора од три месеца до пет година се замењује казном затвора од шест месеци до пет година (чл. 147. ЗИД КЗ), и неизвршење судске одлуке (чл. 340. КЗ) – ст. 1, прописана новчана казна или затвор до две године се замењују казном затвора од три месеца до три године и новчаном казном (чл. 148. ЗИД КЗ).

Јасно је, да је интенција законодавца приликом датих законских измена несумњиво била да на овај начин допринесе креирању строже казнене политике судова. Међутим, не можемо, а да се не запитамо, да ли је то оправдано и сврсисходно?

Наиме, овде није сувишно напоменути да законодавац казнену политику у погледу избора и одмеравања казни за поједина кривична дела изражава прописивањем казне за свако кривично дело. Зато што при томе кривична дела сагледава апстрактно, његова казнена политика би требало да у односу на поједина кривична дела представља израз апстрактне оцене опасности појединих понашања. Дати систем прописивања казни даље препушта суду да казну конкретизује у сваком поједином случају. При томе, избор врсте казне је по правилу израз казнене политике законодавца, док у погледу мере казне закон препушта веће могућности суду, задовољавајући се само прописивањем казnenих оквира,

кроз које изражава своју казнену политику у односу на поједина кривична дела. Законодавац приликом прописивања појединих казни има могућност да одреди уже или шире распоне/оквире казне – у зависности од (пре свега реалне) процене који распон казне одговара могућим појавним облицима појединог кривичног дела. У неким случајевима, неопходно је да распон казне буде већи јер је природа појединих кривичних дела таква да се дело може јавити, како у сасвим лаким, тако и у сасвим тешким облицима. Уколико законодавац код појединих кривичних дела не сматра оправданим да казнену политику препусти судовима, већ је интенција да је одређеније усмерава, онда по правилу прибегава прописивању лакших и тежих облика једног кривичног дела. Законодавац казнену политику судова, такође, усмерава и кроз поступак одмеравања казни, и то прописивањем начина одмеравања казни тј. прописивањем околности – олакшавајућих и отежавајућих, о којима суд треба да води рачуна приликом одмеравања казне, као услова и начина ублажавања и ослобођења од казне.²⁰

У овако постављеном систему прописивања и одмеравања казни, нужно је да суд приликом одмеравања казне има одређену слободу која претпоставља релативно широка законска овлашћења. Ное сме се губити из вида да је, независно од тога колико су овлашћења суда законом широко постављена, одмеравање казне увек акт примене права, решавање једног правног питања, правно везана оцена која подлеже и контроли суда више инстанце те, отуда, акт судске оцене никада није, нити може бити акт слободне и дискреционе оцене, већ примарно акт правно везане оцене.

С друге стране, пак, неподељено мишљење је да је за савремену праксу наших судова карактеристична веома широка примена института ублажавања казне. Такође, статистике показују да судови у највећем броју случајева изричу казне на нивоу, или ближе посебном минимуму прописане казне (занемарује се при томе чињеница да се већина кривичних дела у пракси углавном појављује у својим лакшим, а ређе у тежим или најтежим обли-

²⁰ Како се наводи, „Законодавство се састоји у постављању општих правила, судство у примењивању на посебне случајеве. Као и законодавство, тако се и судство састоји у резонувању. Пошто закони прописују општа правила за читаве врсте случајева, то сваки случај треба ставити у његову врсту, да би се могло одредити који се закон на њега односи. То категорисање посебних случајева јесте судски посао, а категорисати посебне случајеве, то није делање него резонување: то је закључивање да по извесним карактерним знацима један акт има сличности са другим актима.“ – С. Јовановић, *О држави – Основи једне правне теорије*, Београд 1990, 228.

цима). Све ово, даље води ка (по нашем мишљењу површном) закључку да је казнена политика наших судова изузетно блага (стога и неефикасна), и да би с циљем успешније борбе против криминалитета примарно требало интервенисати на законском плану.

Међутим, губи се из вида једна веома важна околност, а то је да се тенденција креирање строже казнене политике судова не може реализовати једино прописивањем строжих казни за поједина кривична дела, јер су забрањене строже казне углавном неадекватне, тј. не одговарају стварном степену друштвене опасности датих кривичних дела, па судови по правилу прибегавају ублажавању казни. Другим речима, ублажавање казне има посебан значај, првенствено у оним системима који се одликују високим и строгим казнама прописаним за поједина кривична дела. Односно, ако је код много кривичних дела прописан неоправдано висок минимум и максимум казне, који не одговара апстрактном моделу датог дела, а самим тим ни његовим конкретним појавним облицима, онда у пракси настају проблеми јер се минимално прописана казна у конкретном случају појављује као неоправдано строга, па суд у одређеним случајевима „излаз” тражи и у тзв. „исконструисаном” ублажавању казне.

Отуда, неопходно је да прописани оквири/распони казни код свих кривичних дела, дакле, и код кривичних дела против правосуђа, буду адекватни и реални, односно да се приликом њиховог прописивања има у виду, како разноврсност облика у којима се конкретно дело јавља, тако и досадашња политика кажњавања. На тај начин, суд би имао релативно јасну оријентацију о тежини датог кривичног дела и могућност да одмери казну која одговара околностима конкретног случаја, док би се за ублажавање казне одлучио само онда када је то оправдано, тј. када с обзиром на све околности датог случаја дође до закључка да ће се и ублаженом казном моћи постићи сврха кажњавања.²¹

Најзад, треба рећи, да описани систем успешно може да функционише једино уколико је одмеравање реално прописане казне, у највећој могућој мери, резултат рационалног процеса одлучивања од стране суда/судије који на првом месту уважава закон и законске критеријуме, и који познаје суштину и дух кривичног права које у пракси оживљава и истовремено поштује и цени људску личност и достојанство, уз високо изражену свест о

²¹ Вид. З. Стојановић, *Политика сузбијања криминалитета*, Нови Сад 1991, 74–75.

томе да обављајући судијску функцију обавља функцију која је од непроцењивог значаја за друштво и појединца.

У складу са ЗИД-ом КЗ из 2009. године, кривично дело непријављивање кривичног дела или учиниоца из члана 332. КЗ-а, је претрпело измене у ст. 2, који сада гласи: „Службено или одговорно лице које свесно пропусти да пријави кривично дело за које је сазнало у вршењу своје службене дужности, ако се за то дело по закону може изрећи пет година затвора или тежа казна, казниће се затвором од шест месеци до пет година.” Осим тога, у ст. 4, речи „брачни друг” замењују се речју „супружник” (чл. 141. ЗИД КЗ). Реч „брачни друг” замењује се речју „супружник” и код кривичног дела помоћ учиниоцу после извршеног кривичног дела из чл. 333, ст. 5 (чл. 142. ЗИД КЗ) – на овај начин извршено је термилошко усклађивање²² са Породичним законом.²³

Код кривичног дела спречавања и ометања доказивања, из члана 336, промењени су ст. 1 и 2, и сада гласе: „(1) Ко сведоку или вештаку или другом учеснику у поступку пред судом или државним органом, учини или обећа поклон или другу корист, или примени силу, претњу или други облик принуде у намери да то лице давањем лажног исказа или недавањем исказа утиче на исход поступка, казниће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном. (2) Ко у намери да спречи или отежа доказивање сакрије, уништи, оштети или делимично или потпуно учини неупотребљивом исправу, односно друге предмете који служе за доказивање, казниће се затвором од три месеца до три године и новчаном казном” (чл. 144. ЗИД КЗ) – законодавац у ст. 1, као начин извршења кривичног дела, осим силе и претње, предвиђа и други облик принуде,²⁴ а у ст. 2, као објект радње предвиђа сваку /било коју/било чију исправу, не само туђу.

²² „Разлог ове транзиције термина садржан је у предрасуди о идеолошкој конотацији термина брачни другови. Предрасуду о идеолошкој конотацији овог термина треба макар да умањи чињеница да је ова синтагма коришћена и у радовима најугледнијих професора права у Краљевини Југославији (на пример, у делима Живојина Перића) и у Црквеном праву (чл. 16, 17 и 69 Брачних правила Српске Православне Цркве).“ – С. И. Панов, *Породично право*, Београд 2010, 51.

²³ Породични закон, *Сл. гласник Р. Србије*, бр. 18/05, чл. 3, ст. 2 и 3.

²⁴ Под силом, у кривичном праву се у најширем смислу подразумева примена снаге према неком лицу. У суштини, сила се састоји у непосредном деловању на тело и телесне покрете, а посредно делује на вољу, односно слободу одлучивања. При употреби силе, снага може бити телесна – физичка, механичка или дуга. С обзиром на њену природу, сила може бити неодољива – апсолутна, а

Код кривичног дела повреда тајности поступка из члана 337 КЗ, мења се ст. 2, и сада гласи: „Ко без одлуке суда објави ток кривичног поступка у којем је искључена јавност, или одлуку која је у кривичном поступку према малолетнику донесена, или ко

сила која није неодржива („одољива“) – компулзивна. Апсолутна сила састоји се у употреби снаге која физички делује и приморава лице према коме се примењује да нешто чини или не чини, при чему је то лице услед деловања силе потпуно лишено могућности доношења одлуке о датом чињењу или нечињењу, или је, пак, спречено/онемогућено да своју одлуку реализује. Ова сила је по својој природи неодржива. Наиме, она је таква да може некога да примора на одређено чињење или нечињење – лице на које делује јој се не може супротставити. Неодољивост силе се процењује посебно, у сваком случају, узимајући у обзир како објективну ситуацију, тако и субјективне могућности лица на кога се сила примењује. Компулзивна сила, односно сила која није неодржива, такође, представља употребу физичке снаге према неком лицу, отуда она исто као и апсолутна сила, делује на вољу лица према коме се примењује, али оно што је суштински одређује и диференцира у односу на апсолутну силу јесте то што компулзивна сила не искључује могућност вољног деловања. Она не искључује вољу, али на њу ипак делује тако што процес доношења одлуке на одређени начин усмерава, те донета одлука бива опредељена деловањем компулзивне силе. Компулзивна сила може бити непосредна и посредна. Непосредна је она сила која се примењује према лицу које се у конкретном случају принуђава на одређено чињење или нечињење. Посредна је она сила, која се непосредно примењује према неком трећем лицу, а изузетно и према стварима, како би се на посредан начин утицало на вољу лица које се принуђава. У складу са одредбом чл. 112, ст. 12 КЗС, силом се сматра и примена хипнозе или омамљујућих средстава, с циљем да се неко против своје воље доведе у несвесно стање или онеспособи за отпор. Претња је изјава којом се једном лицу ставља у изглед неко зло (непријатност) која ће снаћи њега или њему блиско лице уколико не донесе одговарајућу одлуку и у складу с њом оствари одређено чињење или нечињење. Потребно је, да се претња састоји у стављању у изглед неког зла које ће настати деловањем лица које прети, или које ће оно на други начин омогућити. Претња се може састојати у стављању у изглед неког чињења или нечињења, а може се извршити изричито или одговарајућим конклюдентним радњама. Претња треба да је озбиљна, стварна и остварива са гледишта оног коме се прети. Претња је психичка принуда која директно делује на слободу одлучивања. При томе, исто као и компулзивна сила, претња не лишава у потпуности способности вољног одлучивања лице коме се прети, већ донету одлуку опредељује у одређеном правцу. Оно што суштински разликује компулзивну силу и претњу је што се применом компулзивне силе непосредно остварује једна врста зла, док се претњом она ставља у изглед. Претњу треба разликовати од опомене, јер је код претње нужно да лице које прети на било који начин допринесе злу којим прети (Вид. Н. Делић, *Нова решења општих института у Кривичном законик у Србије*, Београд 2009, 97–109). Након свега реченог о сили и претњи, као логично, намеће се питање шта би се код овог кривичног дела поред апсолутне и компулзивне силе и претње могло јавити као „други облик принуде“? По том питању, како се чини, једино би се могло претпоставити да је интенција законодавца била да се датом формулацијом обухвате и принуда остварена нечињењем као и психичка сила у ширем смислу. – Вид. 3. Стојановић, (2009с), 374.

објави име малолетника према којем је поступак вођен, или податке из којих се може сазнати о ком малолетнику се ради, казниће се затвором до две године.” Осим тога, у ст. 3, се речи „посебним програмом заштите” замењују речима „податке у вези са програмом заштите” (чл. 146. ЗИД) – овим обликом кривичног дела проширена је кривичноправна заштита у том смислу да се осим интереса малолетника штите и интереси (пунолетних) субјеката у свим кривичним поступцима у којима је искључена јавност.

Код кривичног дела бекства и омогућавања бекства лицу лишеном слободe из члана 339, у ст. 3, се речи „учине више лица удружено” замењују речима „учини група”, а речи „више лица” замењују речју „групе” (чл. 147. ЗИД) – сходно одредби члана 25 ЗИД КЗ, „група је најмање три лица повезаних ради трајног или повремениог вршења кривичних дела која не мора да има дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства и развијену структуру”.

Код кривичног дела неизвршење судске одлуке из члана 340 КЗ, у ст. 2, се речи „гоњење се неће предузети, а ако је предузето оставиће се” замењују речима „може се ослободити од казне” (чл. 148 ЗИД) – законодавац прописује још један посебни основ за ослобођење од казне.²⁵

И, најзад, код кривичног дела надриписарства из члана 342 КЗ, речи „ко се без одговарајуће стручне спреме” замењују речима „ко се неовлашћено” (чл. 149 ЗИД) – било је спорно да ли одговарајућа стручна спрема подразумева само завршен правни факултет, или је за пружање правне помоћи потребан и положен правосудни испит, законодавац на овај начин прецизира да кривично дело постоји када лице нема потребну дозволу надлежног органа, а она се по закону или прописима донетим на основу закона за обављање такве делатности захтева (Закон о адвокатури²⁶).

²⁵ Интересантно је напоменути, да у посебном делу закона сада више ни у једном случају није прописана могућност ублажавања казне, другим речима, за разлику од посебних основа за ослобођење од казне чији број је повећан, посебних основа за ублажавања казне више нема. Наиме, до доношења ЗИД КЗ из 2009, ова могућност је постојала само у једном случају и то код кривичног дела самовољног одсуствовања и бекства из Војске Србије (чл. 399 КЗ) – могућност ублажавања је била предвиђена за учиниоца који се добровољно јави надлежном државном органу ради вршења војне службе. Међутим, одредбом из чл. 180 ЗИД КЗ, укинута је могућност ублажавања и код овог кривичног дела и прописана је могућност ослобођења.

²⁶ Закон о адвокатури, *Службени лист СРЈ*, бр. 24/98, 26/98, 11/02 и 72/02.

Кривично дело недозвољеног коментарисања судских поступака је предвиђено чл. 336а КЗ, и чини га онај „ко за време трајања поступка пред судом, а пре доношења правноснажне судске одлуке, у намери да повреди претпоставку невиности или независности суда, даје јавне изјаве у средствима јавног информисања”. Предвиђена казна је затвор до шест месеци и новчана казна (чл. 145 ЗИД).

Сходно законској одредби, радња извршења овог кривичног дела је давање јавних изјава у средствима јавног информисања. Језичким тумачењем дате законске формулације, може се закључити да је ово кривично дело трајног карактера, тј. са ирелевантним бројем чињења.²⁷

Једна изјава сматра се јавном када може бити сазната од неодређеног броја лица која нису индивидуално одређена, односно када круг тих лица није на неки начин ограничен. Сходно томе, сматра се да је јавна она изјава која је дата у средствима јавног информисања или на јавном скупу.

Према Закону о јавном информисању,²⁸ јавна гласила су: новине, радио програми, телевизијски програми и сервиси новинских агенција. Интернет и друга електронска издања наведених јавних гласила, као и друга средства јавног информисања која помоћу речи, слике или звука објављују идеје, информације и мишљења намењена јавној дистрибуцији и неодређеном броју корисника (чл. 11). Према истом закону, не сматрају се јавним гласилом периодично издање из одређене стручне области намењене искључиво информисању или образовању одређене професионалне групе, публикације, каталози и програми који садрже искључиво огласе, рекламе и информације намењене тржишту, новине, билтени и сличне публикације намењене интерном информисању које се не дистрибуирају јавно итд. (чл. 12). Као јавни скуп, сматра се јавности доступан скуп већег броја лица која су се окупила с циљем неког заједничког политичког, културног или другог друштвеног деловања.

Чини се непотребним, да се за постојање овог кривичног дела тражи да је у питању јавна изјава дата у средствима јавног информисања, јер је, као што је речено, једна изјава јавна или с

²⁷ Вид. Пресуду Врховног суда Србије, Кж-601/05, од 6. фебруара 2006. године. – И. Симић, А. Трешњев, *Збирка судских одлука из кривичноправне материје*, осма књига, Београд 2008, 180.

²⁸ Закон о јавном информисању, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 43/03.

обзиром на средства путем којих је дата - штампа, радио и телевизија, или с обзиром на место на коме је дата – на јавном скупу. Отуда, у језичком смислу би се овде радило о плеоназму, јер је у питању изјава која је по својој природи јавна, самим тим што је дата у средствима јавног информисања.

Да би постојало кривично дело, изјава мора бити дата у намери да се повреди претпоставка невиности или независности суда. Када је реч о намери која се код једног броја кривичних дела јавља као основно или допунско субјективно обележје бића, треба имати на уму да је сам појам намере уско повезан са појмом циља под којим се углавном подразумева спољни (изван личности), објективни физички феномен, који се као представа одражава у свести човека, а уколико представа о циљу делује као мотив за предузимање одређене радње, тада постоји намера као један искључиво психички феномен. Могло би се рећи, да са намером поступа оно лице које под дејством представе о циљу предузима радњу да би остварило одређени циљ. У суштини, свака човекова радња је намерна јер се сваком радњом иде ка остварењу неког циља и, у том смислу, сваки учинилац поступа са намером.²⁹

У одређеним случајевима, тј. код појединих кривичних дела, законодавац прописује да дата радња представља кривично дело само уколико учинилац поступа у одређеној намери, тј. намери да постигне одређени циљ који се практично налази изван бића тог кривичног дела. У таквим случајевима, за постојање кривичног дела није довољан само умишљај, већ се захтева и намера која се, за разлику од умишљаја који обухвата битна објективна обележја кривичног дела, односи на нешто што је изван бића (обично нека даља последица), и која утиче на сам умишљај тако што он у случају њеног постојања постаје један квалификовани облик кривице, а из разлога што намера по природи ствари интензивира вољни елемент умишљаја.³⁰

²⁹ Иако се већина домаћих аутора овим двама појмовима користи као синонимима, намеру треба разликовати од мотива/побуда који се такође везују за постизање одређеног циља. Међутим, у ужем психолошком, као и у кривично-правном смислу, мотив би био садржински обухватнији од намере с обзиром на то да је по својој природи потреба удружена са намером да се постигне одређени циљ. – Вид. Н. Делић, „Побуде учиниоца као квалификаторне околности код кривичног дела тешког убиства“, *Правни живот* 9/2008, 142–146.

³⁰ Намерна радња је у основи вољна радња. Наиме, у ширем смислу речи, намерни поступак јесте поступак коме претходи замисао тог поступка или замисао његових непосредних резултата, а који је одређен том замисли. Сваки намерни поступак замишљамо на неки начин пре него што га предузмемо и

Сходно томе да се намера по својој природи везује за постизање одређеног циља, тј. „намера се односи на оно на шта се циља, оно што је изабрано да се постигне”,³¹ и да битно утиче на вољну компоненту умишљаја, кривично дело недозвољеног коментарисања судских поступака се може извршити само са директним умишљајем. Сама намера мора бити присутна у тренутку предузимања радње извршења, а за довршено кривично дело није потребно да је и реализована.

Надаље, када је реч о садржини датих изјава могло би се претпоставити да би се у највећем броју случајева радило о изјавама које се односе на учиниоца, односно кривично дело за које се води кривични поступак и које својом садржином прејудицирају постојање кривичног дела у објективно-субјективном смислу, тј. прејудицирају да је остварено објективно неправо и/или да постоји кривица учиниоца.

Најзад, да би постојало кривично дело недозвољеног коментарисања судских поступака потребано је да је изјава дата за време трајања поступка пред судом, а пре доношења правноснажне судске одлуке. Из овог, произлази да кривично дело не постоји уколико је изјава дата за време трајања поступка по неком од ванредних правних лекова.

Према законској формулацији, извршилац кривичног дела може бити било које лице. Међутим, у пракси би то пре свега могло бити лице које с обзиром на свој статус има одговарајући друштвени утицај.

Кривично дело ометања правде је предвиђено чланом 336б КЗ, и чини га онај „(1) Ко друге позива на отпор или на неизвршавање судских одлука, или на други начин омета вођење судског поступка, казниће се затвором до три године и новчаном казном. (2) Ко увредом, силом, претњом или на други начин омета или спречи судију, јавног тужиоца или заменика јавног тужиоца у вршењу судијске или тужилачке дужности, казниће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном. (3) Ако приликом извршења дела из ст. 2 овог члана учинилац нанесе лаку телесну повреду судији, јавном тужиоцу или заменику јавног тужиоца или прети употребом оружја, казниће се затвором од једне до осам

вољом/интенцијом/усмереношћу називамо баш ову духовну антиципацију па, тако, када кажемо „нисам то учинио намерно“, тврдимо да није постојала воља да се учини дато дело, односно да се оствари његов непосредни резултат. – Вид. Р. Guillaume, *Психологија*, Zagreb 1958, 131.

³¹ Д. Креч, Р. Крачфилд, *Елементи психологије*, Београд 1973, 280.

година. (4) Ако приликом извршења дела из ст. 2 овог члана учинилац нанесе тешку телесну повреду судији, јавном тужиоцу или заменику јавног тужиоца, казниће се затвором од две до десет година” (чл. 145 ЗИД).³²

³² Примера ради, према одредби чл. 127 Кривичног законика Канаде из 1955. године, кривично дело ометања спровођења правде постоји уколико једно лице на одеђени начин омета спровођење правде или подстрекава друго лице да то учини. Предвиђена казна је затвор у трајању до четрнаест година. Према ставу судске праксе, постојало је ово кривично дело у случају *R. ver Landry* из 1987. године, када је једна девојка поднела лажну пријаву да је била нападнута од стране младића са којим је изашла на састанак, али је након подизања оптужнице на главном претресу признала да напада није било и да је пријава била лажна. Надаље, како је одлучено у случају *R. ver. Gronke* из 1986. године, кривично дело ометања спровођења правде постоји не само када је у конкретном случају до ометања правде дошло, већ и када је постојао само покушај ометања спровођења правде. Како је одлучено у случају *R. ver. Marcer* из 1988. године, и одбијање сведочења представља ово кривично дело. Такође, радило се кривичном делу ометања спровођења правде и у случају *R. ver. Ludwig* из 1988 год., када је једно лице приликом давања личних података након учињеног саобраћајног прекршаја уместо свог имена и презимена, милиционеру дало податке свог цимера. Најзад, како је одлучено у случајевима *R. ver Jones* из 1987. године и *R. ver. Evenden* из 1988. године, постоји кривично дело ометања спровођења правде када окривљени у кривичном поступку подстрекава сведоке да дају одговарајући исказ који није у складу са објективном истином. Осим тога, како је одлучено у случају *R. ver. Sweezy* из 1987. године, ово кривично дело постоји и када бранилац окривљеног подстрекава сведока да приликом давања исказа „буде помало забораван“ (*W. J. Tremear, Criminal Code Canada, Tremer's criminal annotations, Ontario 1989, 46*). Према одредби чл. 116 Кривичног законика Новог Зеланда из 1961. године, „кажњава се казном затвора у најдужем трајању до седам година свако ко прави договор за ометање или спречавање спровођења правде”. Како се наводи, израз „спровођење правде” се односи на било који судски поступак (*Garrow/Caldwell, Criminal Law in New Zealand, Wellington 1981, 103*). У Ирској, непоштовање суда представља кривично дело против правосуђа које се према правилима обичајног права (*Common law*) може остварити на неки од следећих начина: различитим облицима непоступања у складу са одређеним одлукама суда, непоштовању суда „*ex facie*” које обухвата различите облике непримереног обраћања суду, објављивању одређених судских материјала с циљем изазивања јавних скандала, и предузимању било ког чињења или позивања на чињење које има циљ ометања спровођења правде, или ометања рада суда. Делатности којима се чини ово кривично дело могу бити остварене, како у кривичном, тако и грађанском поступку. С тим у вези, а поводом случаја *Keegan ver. Debruca* из 1973. године, закључено је следеће: “Разлика између непоштовања суда које је остварено у кривичном поступку и оног које је оставрено у у грађанском поступку, не би требало да буде спорна, јер се непоштовање суда у кривичном поступку по правилу манифестује таквим понашањем које непосредно има циљ ометања спровођења правде, док је у грађанским поступцима у питању непоштовање одлука суда од стране једне парничне странке, када суд нема

Ово кривично дело има четири облика. У ст. 1, предвиђен је основни облик кривичног дела који чини онај ко друге позива на отпор или на неизвршење судских одлука, или на други начин омета вођење судског поступка и, сходно томе, одредбом чл. 138 ЗИД КЗ, предвиђено је да се брише кривично дело позивање на отпор из члана 325. КЗ.

Објект заштите су законите мере и одлуке судских органа. Кривично дело се састоји у ометању судског поступка, које може бити остварено позивањем на отпор, или (позивањем) на неизвршење судских одлука, или на дуги начин.

Позивање представља изјаву која се може остварити било којом радњом која је подобна да код другог створи или учврсти одговарајућу одлуку. Има сличности са подстрекавањем, али за разлику од подстрекавања као облика саучесништва, овде се не тражи да је изјава управљена на индивидуално одређен круг лица, већ се упућују неодређеном кругу лица.³³ Једном речју, кривично дело се врши тако што се неодређеном кругу лица упућује одговарајућа изјава која је подобна да се код тих лица створи одлука да се пружи отпор или да се не извршавају судске одлуке.

Позивање на отпор, значи позивање на супротстављање нечему, тј. на онемогућавање или отежавање спровођења нечег. Сам отпор се, по природи ствари, састоји у одговарајућој активної делатности. Сходно томе, позивање на отпор би било позивање на активно супротстављање, а позивање на неизвршење судских одлука би било позивање на пасивно супротстављање које претпоставља непоступање по одређеним захтевима који су садржани у датим судским одлукама.

Судске одлуке о којима је реч морају бити законите. Може се радити о било којој судској одлуци, независно од форме и садржине. Да би постојало кривично дело мора се позивати на неизвршење конкретне судске одлуке. Кривично дело је довршено самим позивањем на отпор или на неизвршење судских одлука – није потребно да је дошло до отпора или до неизвршења судских одлука. Уколико је учињена изјава којом се позива на отпор или на неизвршење судских одлука, али она није сазната ни од једног

непосредни интерес да се по том питању ангажује, осим ако то изричито не захтева она парнична странка у чијем интересу је дата одлука суда донета”. – Вид. S. E. Quinn, *Criminal Law in Ireland*, Dublin 1993, 377.

³³ Љ. Лазаревић, пак сматра да изјава може бити упућена једном, или већем броју лица индивидуално одређених или инедивидуално неодређених. – Вид. Љ. Лазаревић, (1995), 725.

лица, постојаће покушај кривичног дела који у складу са прописаном казном за ово кривично дело није кажњив (чл. 30 КЗ).³⁴

Релевантан облик кривице је умишљај, који мора да обухвати свест о томе да се позива на отпор или на неизвршење судских одлука и свест о томе да је дата изјава подобна да код других створи одлуку да се пружи отпор односно неизвршавају судске одлуке. Ометање судског поступка на други начин може се остварити било којим чињењем или нечињењем које је такво да у конкретном случају може у знатној мери да отежа или онемогући вођење одређеног судског поступка.

У ст. 2, предвиђен је посебан облик кривичног дела који чини онај ко увредом, силом, претњом или на други начин омета или спречи судију, јавног тужиоца или заменика јавног тужиоца у вршењу судијске или тужилачке дужности. Овим кривичним делом пружа се посебна, али и обухватнија кривичноправна заштита вршењу судијске и тужилачке функције. Сходно томе, одредбом члана 136 ЗИД КЗ, предвиђено је да се код кривичног дела спречавање службеног лица у вршењу службене радње из члана 322 КЗ, у ст. 3, као пасивни субјекти овог кривичног дела више не наводе судија и јавни тужилац – тај појам се у контексту овог кривичног дела тумачио екстензивно, те је обухватао и заменика јавног тужиоца.³⁵

Кривично дело по својој природи представља посебан облик принуде.³⁶ Радња извршења је ометање или спречавање судије, јавног тужиоца или заменика јавног тужиоца у вршењу судијске или тужилачке дужности.

Ометање представља отежавање вршења судијске или тужилачке дужности, а спречавање, онемогућавање у потпуности или делимично. Ометање као начин извршења кривичног дела подразумева да је судија, заменик јавног тужиоца или јавни тужилац и поред ометања од стране учиниоца успео да изврши намеравану судијску или тужилачку дужност.³⁷ Ометање или спречавање може бити остварено у односу на било коју радњу коју

³⁴ Упор. Т. Живановић, *Основи кривичног права, посебни део*, Београд 1933, 82.

³⁵ Датом инкриминацијом, није обухваћено и ометање, већ само спречавање као начин извршења кривичног дела.

³⁶ З. Стојановић, (2009с), 696.

³⁷ Вид. Пресуду Врховног суда Србије, Кж-1820/02, од 6. марта 2003. године. Наведено према: И. Симић, А. Трешњев, *Збирка судских одлука из кривичноправне материје*, пета књига, Београд 2004, 179–180.

пасивни субјект врши у оквиру своје судијске или тужилачке дужности, без обзира на њену садржину и форму у којој се врши. Кривично дело се може извршити од момента када је радња коју пасивни субјект предузима у оквиру судијске или тужилачке дужности започета, па све док траје, тј. док се врши. Ометање или спречавање судије, јавног тужиоца или заменика јавног тужиоца мора бити у вршењу судијске или тужилачке дужности.³⁸

Кривично дело се врши: увредом, силом, претњом, или на други начин. Увреду као начин извршења кривичног дела овде треба схватити у смислу кривичног дела увреде (чл. 170 КЗ), односно као изјаву омаловажавања другог лица која је од неког сазната. Омаловажавање значи негирање или потцењивање вредности које чине част једног лица и то се може учинити: речима, писмено или усмено, одређеним радњама и симблично, тј. симболима и гестовима. Силу и претњу треба схватити у напред наведеном смислу,³⁹ а као други начин извршења кривичног дела могло би се јавити, рецимо, довођење у заблуду и слично.

Кривично дело је довршено када је судија, заменик јавног тужиоца или јавни тужилац ометен или спречен у вршењу судијске или тужилачке дужности. За постојање кривичног дела, довољно је да је судија, заменик јавног тужиоца или тужилац ометен или спречен да изврши поједине радње у оквиру судијске или тужилачке дужности, односно није потребно да је судија, заменик јавног тужиоца или тужилац спречен у вршењу судијске или тужилачке дужности у целини.

Уколико је дошло до увреде или примене силе или претње, које су биле управљене на ометање или спречавање судије или заменика јавног тужиоца или јавног тужиоца у вршењу судијске или тужилачке дужности, али до ометања или спречавања у вршењу судијске или тужилачке дужности није дошло, постојаће покушај кривичног дела који је кажњив с обзиром на запрећену казну (чл. 30. КЗ).

Као пасивни субјект овог облика кривичног дела јављају се: судија, заменик јавног тужиоца или јавни тужилац. Субјективно обележје кривичног дела јесте умишљај који мора бити усмерен на

³⁸ Вид.: Решење Округног суда у Београду, Кж-2352/03, од 13. новембра 2003. године. Наведено према: И. Симић, А. Трешњев, *Збирка судских одлука из кривичноправне материје*, шеста књига, Београд 2005, 200; Решење Округног суда у Београду, Кж-160/03, од 4. фебруара 2003. године. Наведено према: И. Симић, А. Трешњев, (2004), 178.

³⁹ Вид. фн. 20.

то да се увредом, силом, претњом или на други начин судија, заменик јавног тужиоца или јавни тужилац омете или спречи у вршењу судијске или тужилачке дужности. Извршилац дела из ст. 1 и 2 може бити свако лице.

Кривично дело из ст. 2, има своја два тежа облика. Први тежи облик (ст. 3) постоји ако је приликом извршења дела из ст. 2 нанета лака телесна повреда, и други тежи облик (ст. 4) ако је нанета тешка телесна повреда. Појам лаке телесне повреде и тешке телесне повреде у контексту овог кривичног дела треба тумачити у смислу обележја бића кривичног дела лаке телесне повреде (чл. 122 КЗ) и кривичног дела тешке телесне повреде (чл. 121 КЗ). У питању је кривично дело квалификовано тежом последицом и, стога, у односу на лаку телесну пореду и на тешку телесну повреду код учиниоца треба да постоји нехат (чл. 27 КЗ).

Најзад, у складу са одредбом чл. 26 ЗИД КЗ, лишавање живота судије, јавног тужиоца, заменика јавног тужиоца или полицијског службеника „у вези са вршењем” службене дужности (исправно би било да стоји: судијске, тужилачке или полицијске дужности) представља облик тешког убиства. Прописивањем овог облика тешког убиства дошло је до проширења кривичноправне заштите лица која врше судијску, тужилачку и полицијску дужност сходно томе да је у чл. 114, тач. 6 КЗ, као облик тешког убиства предвиђено лишавање живота службеног или војног лица „при вршењу” службене дужности.

IV

Уместо закључка констатовали бисмо следеће. Ступањем на снагу Кривичног законика Србије, 1. јануара 2006. године, почела је нова епоха у развоју српског кривичног законодавства, будући да је његовим доношењем Србија добила модеран и савремен кривични законик којим је извршена, тада, преко потребна формална и садржинска реформа, као и кодификација кривичног права.

Кривични законик Србије, засигурно, представља значајан корак напред у усавршавању нашег кривичног законодавства јер, с једне стране, садржи одређени број решења из ранијег законодавства која су се током протеклих година њиховог примењивања показала као ефикасна у пракси и која су потврдила и своју доктринарну утемељеност, док је, с друге стране, што представља посебан квалитет овог законика, у њему имплементирано и много

нових решења која су креирана на бази ставова савремене теорије кривичног права, а у извесној мери конципирана и по узору на одређена компатибилна решења из појединих страних законика.

Нова решења у Општем и Посебном делу законика, која су настала пре свега као резултат критичког преиспитивања и анализе важећег нормативног система са аспекта начела законитости, сврставају Кривични законик Србије у круг савремених европских законика који ослањајући се истовремено, како на правну традицију, тако и на савременом демократском друштву иманентан индивидуални вредноси концепт, својим грађанима обезбеђује модерно и либерално, хуманистички оријентисано кривично право, које је у највећој могућој мери способно да одговори потребама ефикасне, односно обиму, динамици и форми савременог криминалитета прилагођене кривичноправне заштите.

Када је реч о ЗИД КЗ из 2009. године, и интервенцијама које су извршене у Посебном делу законика,⁴⁰ све у свему, могли бисмо се сложити са мишљењем по коме „све новине у Посебном делу које доноси ЗИД КЗ из 2009. године су на линији ширења репресије, како кроз прописивање нових кривичних дела, тако и

⁴⁰ Истини за вољу, може се довести у питање и основаност измена које ЗИД КЗ из 2009. године врши у односу на поједине опште институте кривичног права. Примера ради, до његовог доношења ублажавање казне је било могуће у сваком случају, тј. код сваког кривичног дела када су испуњени законом прописани услови. Међутим, одредом чл. 11, ст. 2 овог закона, предвиђено је да се казна не може ублажити за следећа кривична дела: отмице (чл. 134, ст. 2 и 3 КЗ), силовања (чл. 178 КЗ), обљубе над немоћним лицем (чл. 179 КЗ), обљубе над дететом (чл. 180 КЗ), изнуде (чл. 214, ст. 2 и 3 КЗ), неовлашћене производње и стављање у промет опојних дрога (чл. 246, ст. 1 и 3 КЗ), недозвољеног прелаза државне границе и кријумчарења људи (чл. 350, ст. 3 и 4 КЗ) и трговине људима (чл. 388 КЗ). Осим тога, ублажавање казне је искључено и у случају специјалног поврата. Искључење могућности ублажавања казне у односу на наведена кривична дела, доводи до тога да датим правилом законодавац (правно неосновано) дезавуише ублажавање казне као и одређени број општих института кривичног права, што је у евидентној супротности са њиховом правном природом јер је суштина општих института у томе да се примењују увек када су испуњени законски услови, независно од тога које је кривично дело у питању. Овим решењем, у односу на предвиђена кривична дела, у потпуности се маргинализује значај прекорачења граница нужне одбране и крајње нужде, такође, занемарује се кривичноправни значај компулзивне силе и претње, битно смањене урачуљивости и отклоњиве правне заблуде и, најзад, брише се разлика између покушаног и довршеног кривичног дела као и између појединих облика саучесништва, а, исто тако, запоставља се и значај личног својства код подстеркача и помагача, као и значај добровољног одустанка и добровољног спречавања извршења кривичног дела.

кроз проширивање криминалне зоне код неких већ постојећих кривичних дела... У погледу ЗИД КЗ из 2009. године, нема довољно основа да се констатује да представља даље усавршавање нашег кривичног законодавства. Већ сада, он изазива одређене контроверзе и отвара низ спорних питања. Стручна и научна дискусија, као и будућа примена нових решења, показаће колико је законодавац био у праву када се определио за нека нова решења.”⁴¹

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Атанацковић, Драгољуб, *Кривично право, посебни део*, Београд 1981;
2. Ваčić, Франђо, *Кривично право, посебни део*, Загреб 1997;
3. Ваčić, Франђо, *Кривично право, опћи део*, Загреб 1980;
4. Група аутора, редактор Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног закона Србије*, Београд 1995;
5. Guillaume, Paul, *Психологија*, Загреб 1958;
6. Garrow, James Mitchell Ellis, Caldwell, Robert Arthur, *Criminal Law in New Zealand*, Wellington 1981;
7. Делић, Наташа, „Општи појам кривичног дела у кривичном законодавству Србије“, *Стање криминалитета у Србији и правна средства реаговања*, трећи део, Београд 2009;
8. Делић, Наташа, *Нова решења општих института у кривичном закону Србије*, Београд 2009;
9. Делић, Наташа, „Побуде учиниоца као квалификаторне околности код кривичног дела тешког убиства“, *Правни живот* 9/2008;
10. Доленц, Метод, Маклецов, Александар, *Систем целокупног кривичног права Краљевине Југославије*, Београд 1935;
11. Јовановић, Слободан, *О држави – Основи једне теорије*, Београд 1990;
12. Јовановић, Живота, *Кривично право, посебни део*, Београд 1979;
13. Креч, Дејвид, Крачфилд, Роберт, *Елементи психологије*, Београд 1973;
14. Лазаревић, Љубиша, *Кривично право Југославије, посебни део*, Београд 1995;
15. Лазаревић, Љубиша, *Коментар Кривичног законика Србије*, Београд 2006;
16. Марковић, Ратко, *Уставно право*, Београд 2010;
17. Панов, Слободан И., *Породично право*, Београд 2010;
18. И. Симић, А. Трешњев, *Збирка судских одлука из кривичноправне материје*, пета књига, Београд 2004;
19. Симић, Илија, Трешњев, Александар, *Збирка судских одлука из кривичноправне материје*, шеста књига, Београд 2005;

⁴¹ Из Предговора проф. др Зорана Стојановића за *Кривични законик*, четврто издање, Београд 2009, 29–31.

20. Симић, Илија, Трешњев, Александар, *Збирка судских одлука из кривичноправне материје*, осма књига, Београд 2008;
21. Стојановић, Зоран, *Кривично право, општи део*, Београд 2009;
22. Стојановић, Зоран, *Коментар Кривичног законика Србије*, Београд 2009;
23. Стојановић, Зоран, *Политика сузбијања криминалитета*, Нови Сад 1991;
24. Стојановић, Зоран, *Предговор за Кривични законик*, четврто издање, Београд 2009;
25. Стојановић, Зоран, Перић, Обрад, *Кривично право, посебни део*, Београд 2009;
26. Таховић, Јанко, *Кривично право, посебни део*, Београд 1953;
27. Тарановски, Теодор, *Историја српског права у немањинској држави, Историја кривичног права*, књига друга, Београд 1966;
28. Трајковић, Јосиф, *Суд и правосуђе*, Београд 1975;
29. Живановић, Тома, *Основи кривичног права, посебни део*, Београд 1933;
30. Tremear, William J., *Criminal Code Canada, Tremear's criminal annotations*, Ontario 1989;
31. Quinn, Sean E., *Criminal Law in Ireland*, Dublin 1993.

Правни прописи

1. Закон о адвокатури, *Службени лист СРЈ*, бр. 24/98, 26/98, 11/02 и 72/02;
2. Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Службени гласник Р. Србије*, 72/09;
3. Закон о јавном информисању, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 43/03;
4. Кривични законик, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 85/05 и 88/05;
5. Породични закон, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 18/05.

Nataša Delić, LL.D.

Associate Professor, Faculty of Law
University of Belgrade

CRIMINAL ACTS AGAINST JUDICARY IN LIGHT OF AMENDMENTS IN 2009

Summary

In this paper the author discusses novelties which were brought to the group of crimes against judiciary by the Law on Amendments to the Criminal Code which was enacted in 2009. There are the following alterations and amendments: a) more severe penalties were prescribed in a number of crimes, b) appropriate technical and terminological corrections were carried out in several criminal acts and c) two new

criminal offenses were prescribed: unauthorized public commenting on court proceedings (Article 336a of Criminal Code) and obstruction of justice (Article 336b of Criminal Code). In this paper, special attention is paid to the analysis of important characteristics of being of newly introduced crimes. After critical analysis, the author carries out conclusions regarding certain issues discussed in the paper, supported by appropriate arguments.

Key words: *Criminal Code of Serbia of 2006; Law on Amendments to the Criminal Code of 2009; Group of criminal acts against judiciary; Unauthorized public commenting on court proceedings; Obstruction of justice.*